

พลังศรัทธาความเชื่อประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ; คณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ

Power of Faith and Belief on the Tradition of Pak Nam Pho Shrine: The Golden Dragon

สุวรรณา คุณดิลกณัฐวสา^{1*}

Suwanna khundiloknattawasa^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาพลังศรัทธาความเชื่อประเพณีแห่จ้าวผ่านศิลปะการแสดงของคณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ควบคุมและฝึกสอน จำนวน 5 คน กลุ่มที่สองเป็นผู้เล่นที่มีความสำคัญในคณะมังกรทอง จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่าความศรัทธาความเชื่ออันได้มีการสืบทอดรุ่นต่อกันตั้งแต่อุบัติจนถึงปัจจุบันกว่า 100 ปี ของคนไทยเชื้อสายจีน พลังศรัทธาที่พบเป็นกระบวนการสร้างตัวมังกร และการแสดงท่วงท่าลีลา ที่เกิดจากการมารวมตัวกันด้วยใจรักและศรัทธาในตัวมังกรทอง ของลูกหลานชาวปากน้ำโพกว่า 200 ชีวิต และพบว่าพลังความเชื่อซึ่งเป็นเรื่องของพิธีกรรมที่แฝงด้วยความเชื่อในเรื่องของเทพเจ้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชา ได้แก่ พิธีการตัดเสาลูกแก้วเสามังกร พิธีเบิกเนตรมังกรทอง พิธีเขียนแผ่นยันต์ และพิธีการอัญเชิญองค์เทพจ้าว ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และชาวจีนเชื่อว่ามังกรทองเป็นสัญลักษณ์แห่งโชคลาภความมีอำนาจ ความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญรุ่งเรืองเรื่องความมีภูมิปัญญาและความดีงาม ดังนั้นชาวปากน้ำโพจึงถือว่ามังกรทองเป็นสัตว์ที่เป็นมงคล ถ้าได้พบเห็นหรือผ่านบ้านใครถือว่าได้รับพรจากเทพเจ้า คณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพจึงนำมังกรทองมาร่วมในขบวนประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ ให้ประชาชนได้กราบไหว้บูชาเพื่อความเป็นสิริมงคลในชีวิต

คำสำคัญ: พลังศรัทธาความเชื่อ ประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ คณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ

¹ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

* Corresponding author; email: suwanna6605@gmail.com

Abstract

This research is qualitative research to study the power of faith and belief on the tradition of Pak Nam Pho Shrine. Data were collected by in-depth interviews with two groups, namely the first group of 5 people who had the expertise and direct experience as control and trainer. The second group are 10 important players in the Golden Dragon Corps. The results found that faith has been passed down from generation to generation for more than 100 years. Faith is the process of creating a dragon and style show. The gathering with love and faith in the golden dragon. Of the more than 200 Poetic descendants and found that the power of faith, which is the subject of the faithful worship of the gods, the sacred worship is the ceremony of cutting the pillars, pillars, dragon pillars. Golden Dragon Eradication Ceremony Burial ceremony and the ceremony to invite God. These beliefs have been passed down from generation to generation for a long time. And the Chinese believe that the Golden Dragon is a symbol of fortune, abundance Prosperity, wisdom and goodness so the people of Pak Nam Pho consider a golden dragon as a sacred animal. If you see or pass the house, who is blessed by the gods, then bring the golden dragon to participate in the procession for the people to pay homage to the blessings in life.

Keywords: Power of faith and belief, Tradition of Pak Nam pho Shrine, The Golden Dragon

บทนำ

ชาวจีนในประเทศไทยได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารเป็นเวลาช้านาน ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ขณะเดียวกันก็มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกันอย่างสนิทแนบแน่นความสัมพันธ์ไทย-จีนที่มีมาช้านาน ดังปรากฏให้เห็นในด้านศิลปะ ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิต และการอบรมเลี้ยงดู (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2550) จังหวัดนครสวรรค์เป็นดินแดนที่ตั้งอยู่บนตอนบนของที่ราบภาคกลาง เป็นดินแดนที่มีความสำคัญและมีการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน โดยปรากฏชื่อเรียกในหลายชื่อ อาทิ ปากน้ำโพ เมืองพระบาง และเมืองขอนแก่น ด้วยสาเหตุที่ตอนกลางของนครสวรรค์เป็นพื้นที่แอ่งต่ำ จึงเป็นที่รองรับแม่น้ำหลายสายที่ไหลมารวมกัน ได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำน่าน บรรจบกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา (สุชาติ แสงทอง และคณะ, 2559)

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยจีนในนครสวรรค์ มีคนจีนทั้ง 4 กลุ่มกระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดนครสวรรค์ คนจีนเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจจังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยจีนเหล่านี้ใช้ชีวิตผสมผสานเข้ากับวิถีชีวิตแบบไทยได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีโดยเฉพาะ

อย่างยิ่ง คืองานเทศกาลตรุษจีน ซึ่งชาวปากน้ำโพเชื้อสายจีนร่วมกับชาวไทยในท้องถิ่นได้จัดให้มีประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ เป็นประเพณีท้องถิ่นเป็นที่เลื่องลือไปทั่วประเทศไทย (เสรี ชาเลลา, 2545)

การแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ เริ่มครั้งแรกเมื่อใดยังไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสของชาวไผ่หล้า นายเตียงตุ่น แซ่กู่ เล่าว่า การแห่จ้าวหน้านั้นมีมาก่อนเกิดโรคระบาด ซึ่งปี พ.ศ. 2460-2462 ตลาดปากน้ำโพ เกิดโรคหิวอดโรคระบาดครั้งใหญ่ ทำให้ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก คนส่วนใหญ่จึงหันไปพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งในครั้งนั้นเจ้าพ่อแควใหญ่ (เจ้าพ่อเทพารักษ์) ได้ประทับทรงทำพิธีรักษาโรคด้วยการเขียน “ยันต์กระดาษ” หรือเรียกว่า “ฮู้” ให้ติดตัวหรือปิดไว้หน้าบ้านและนำฮู้เผาไฟแล้วเอาเอ้ากระดาษมาทำนํ้ามนต์ให้ประชาชนดื่มกินและปะพรมรอบตลาด บริเวณใดทำพิธีแล้วก็จะใช้ผ้าแดงกั้นไว้ ให้ประชาชนสัญจรไปมาผ่านเส้นทางนี้ได้ ทำให้ผู้คนหายจากโรคระบาดอย่างน่าอัศจรรย์ จึงมีชื่อเสียงเล้าลือถึงความศักดิ์สิทธิ์จากปากต่อปากเป็นที่เลื่องลือกันไปทั่ว ทำให้มีผู้คนศรัทธามากราบไหว้เพิ่มขึ้นทุกปี ตั้งแต่นั้นมาชาวจีนในปากน้ำโพทั้ง 4 กลุ่มภาษาและคนในตลาดปากน้ำโพ จึงได้นำองค์เจ้าพ่อเจ้าแม่ทุกองค์ ออกแห่รอบตลาดปากน้ำโพ ในช่วงเทศกาลตรุษจีนของทุกปีในวันขึ้น 4 ค่ำ เดือนอ้ายของจีน เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ทุกคนในช่วงเทศกาลตรุษจีน การยึดถือปฏิบัติมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ในช่วงเทศกาลตรุษจีนของทุกปีจนกลายเป็นประเพณีสืบทอดกันมานานกว่า 100 ปี กิจกรรมสำคัญของงานนอกจากพิธีไหว้เจ้าทั่วไปและไหว้บรรพบุรุษตามบ้านเรือนแล้ว ยังมีขบวนแห่มังกรและสิงโต โดยชาวจีนมีความเชื่อมาแต่โบราณว่ามังกรเป็นเทพเจ้าองค์หนึ่งที่บันดาล ประโยชน์อย่างมากแก่มนุษย์ เช่น ทำให้เกิดฝน ลม ไฟ และฤดูกาลต่างๆ จึงควรแห่แหนเพื่อแสดงความกตัญญู ส่วนสิงโตนั้นเชื่อว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งความกล้าหาญมั่นคง ดังนั้นจึงมีการแห่สิงโตเพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้ายและนำมาซึ่งโชคลาภ นอกจากนี้ก็มีการอัญเชิญเจ้าซึ่งเป็นรูปเคารพประจำศาลเจ้าต่างๆ ในชุมชนออกแห่รอบตลาดปากน้ำโพเพื่อเป็นสิริมงคลและความเจริญก้าวหน้าในด้านการค้าเหมือนเทพเจ้าได้มาอวยชัยให้พรยังร้านอันเป็นแหล่งทำกิน ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้สักการบูชา ประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพนี้ สืบทอดกันมานานกว่า 100 ปี ทำให้กลุ่มคนไทยเชื้อชาติจีนในจังหวัดนครสวรรค์ เริ่มมีความวิตกกังวลขึ้นมาบอกว่าประเพณีนี้อาจจะมีความเสื่อมสัทธาถาและเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมในอนาคตจึงมีความต้องการที่จะสืบทอดประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพให้คงไว้ เราอยู่คู่กับคำขวัญของจังหวัดนครสวรรค์ต่อไป เป็นประเพณีที่ชาวจังหวัดนครสวรรค์ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและเป็นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวนครสวรรค์ คนจีนรุ่นปัจจุบันจึงต้องการให้คนรุ่นหลังมีความรู้ความเข้าใจในความหมายที่แท้จริงที่ซ่อนอยู่ในพิธีกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบทอดความเชื่อต่างๆ และพิธีกรรมการเข้าทรงและประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ ซึ่งมีวิธีการที่สลับซับซ้อนแต่แฝงไว้ด้วยความหมายที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง (ภิญโญ นิโรจน์, 2555)

การเชิดมังกรมักจะจัดขึ้นในช่วงเทศกาลปีใหม่ของจีน (ตรุษจีน) มังกรจีน เป็นสัญลักษณ์ของประเทศจีน และพวกเขาเชื่อว่ามังกรจะนำความโชคดีมาให้กับผู้คน ฉะนั้นยังเชิดมังกรระยะเวลาานานมากขึ้น

เท่าไรก็จะนำความโชคดีมาให้ชุมชนมากขึ้น มังกรถูกเชื่อว่าเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่ประกอบด้วย พลังอันยิ่งใหญ่ ความสง่างาม ความอุดมสมบูรณ์ สติปัญญา และสิริมงคล ลักษณะของมังกรมีทั้งความน่ากลัว และมีขนาดใหญ่ แต่มันก็มีความเมตตา ดังนั้นจึงถูกนำไปกลายเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจจักรี การเคลื่อนไหวแบบที่สืบทอดกันมาเป็นการแสดงถึงอำนาจและความสง่างามของมังกร งานประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ ช่วงแรกๆ มีการแห่ล้อแก้ว ผู้ชาย การแสดงเอ็งกอ พะบู้ สาวงามเขี้ยวเปี้ยว ถือธงจีน และการเชิดสิงโต 3 ภาษา คือ สิงโตกางต้ง กว่องสิว สิงโตแคะ ฮากกา เสือไห่หน่า ในปี พ.ศ.2507 เพิ่มการเชิดมังกรทอง 1 ขบวน โดยคณะกรรมการจัดงานแห่จ้าว ประจำปี พ.ศ.2506-2507 โดยนายหม่งแจ้ แซ่เล่า ประธานคณะกรรมการจัดงานประเพณีมีความคิดริเริ่ม ที่จะจัดขบวนแห่จ้าวให้ยิ่งใหญ่ และเพิ่มสีสันขบวนแห่ให้แปลกใหม่กว่าเดิม เพื่อเรียกความสนใจจากประชาชนให้มาเที่ยวชมงานประเพณีแห่จ้าวมากขึ้น และส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนครสวรรค์ คณะมังกรทอง จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ จึงถือกำเนิดขึ้นเป็นคณะแรกของประเทศไทย มาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2507 ถือเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดนครสวรรค์ ดังคำพังเพยที่ว่า “เที่ยวงานประเพณีสงกรานต์ต้องไปแอ่วเชียงใหม่ เที่ยวงานประเพณีแห่จ้าวฯ ดูเชิดมังกรที่ประทับใจต้องไปเมืองปากน้ำโพ”

เมื่อสร้างมังกรตัวใหม่เสร็จแล้ว ก่อนการแสดงทางคณะฯ จะต้องนำมังกรไปให้ร่างทรงเดี่ยวเที่ยงซือกง (จ้าวพ่อปากคลอง) จ้าวพ่อสามตา (ฮั่วกวงไต่ตี้) จ้าวพ่อเทพารักษ์ จ้าวแม่ทับทิม แควใหญ่ เพื่อเป็นสิริมงคล และความศรัทธาของประชาชนตลาดปากน้ำโพ ในวันงานประเพณี แห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพของทุกปี คณะมังกรทองเป็นสมบัติส่วนรวมของชาวตลาดปากน้ำโพ ปัจจุบันตำแหน่งผู้ควบคุมการฝึกสอนคือ นายสุรัช วิสุธากุล (ค่าย) พร้อมด้วยทีมงานผู้ช่วยฝึกสอน อาทิ นายเล็ก ขจรกสิรัตน์ นายมานิตย์ อินทะวงษ์ นายอภิสิทธิ์ ขุนอภัย นายธนธัญ หงษ์คำพา นายสมทิพย์ มงคลธนารักษ์ นายกอบชัย ฉัตรมานพ นายณัฐพงษ์ เผือกแดง นายสุรินทร์ เชาวลันรัตน์ นายมานิตย์แห่งสุภา และนายจำลอง ทองดี พร้อมด้วยผู้ร่วมเชิดทั้งหมด 170 คน ล้วนนักแสดงสมัครเล่นเป็นลูกหลานชาวตลาดปากน้ำโพโดยแท้จริงทุกคนมีอาชีพการงานที่มาจาก พ่อค้า ข้าราชการ นิสิตนักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่ได้สละเวลามาช่วยงานด้วยความศรัทธาเพื่อให้งานประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเพื่อชื่อเสียงของจังหวัดบ้านเกิดเมืองนอน เพื่อรักษาประเพณีและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย-จีน สืบไปชั่วลูกหลาน (สุรัช วิสุธากุล, 2559)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่าคณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ มีความเกี่ยวข้องกับพลังศรัทธาความเชื่อในประเพณีแห่จ้าวของจังหวัดนครสวรรค์ มาอย่างยาวนานย่อมรู้และเข้าใจถึงความศรัทธาความเชื่อ พิธีกรรมรากเหง้า เอกลักษณ์และบุคลิกภาพทางวัฒนธรรมของคนเชื้อสายจีนชาวปากน้ำโพ ประกอบกับคณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพเป็นคณะมังกรเจ้าแรกและเก่าแก่ของจังหวัดนครสวรรค์ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นพิเศษที่จะศึกษาประวัติความเป็นมา พลังศรัทธาและความเชื่อของชาว

ปากน้ำโพผ่านศิลปะการแสดงการเชิดมังกรของคณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดไว้เป็นรูปเล่มที่ถูกต้องและเชื่อถือได้เพื่อใช้ในการศึกษาเผยแพร่ให้กับเยาวชนในรุ่นต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพลังศรัทธาความเชื่อประเพณีแห่งจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ ผ่านศิลปะการแสดงของคณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

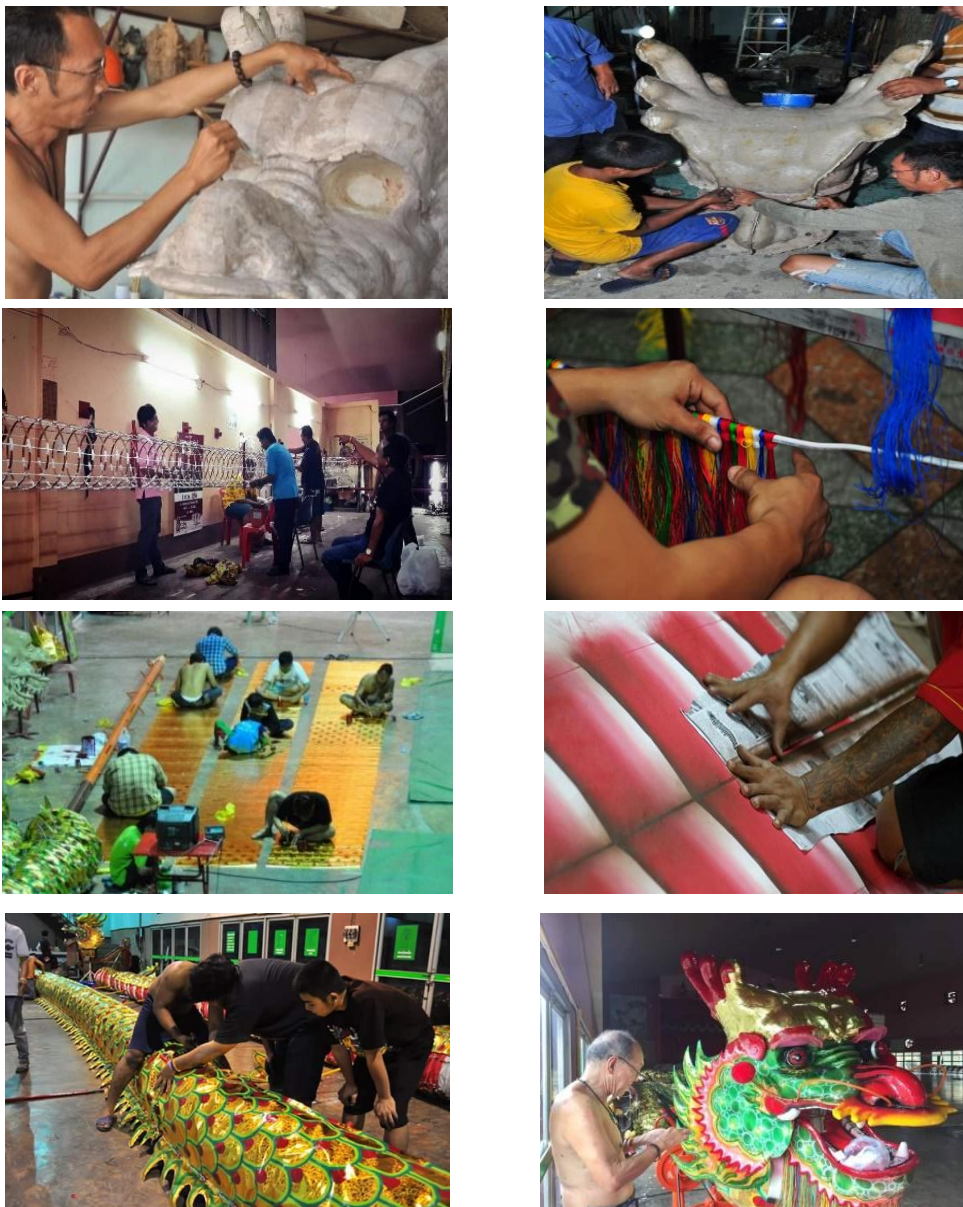
1. ประชากรและแหล่งข้อมูล ได้แก่ กลุ่มแรกเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ควบคุมฝึกสอน จำนวน 5 คน กลุ่มที่สองเป็นผู้เล่นที่มีความสำคัญในคณะมังกรทอง จำนวน 10 คน
2. เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ตอบให้ข้อมูลให้รายละเอียดในประเด็นที่ศึกษามากที่สุด และใช้ร่วมกับคำถามเปิด (open-ended questions) ประกอบกับการสังเกต (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2547; สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2545) ซึ่งแบบสัมภาษณ์นี้ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน
3. นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบข้อมูล เพื่อหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลและตรวจสอบความครบถ้วนและคุณภาพข้อมูล โดยการตรวจสอบข้อมูลตามวิธีการตรวจสอบเชิงคุณภาพ ดำเนินการ 2 วิธีการ คือ (1) การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งเวลา แหล่งสถานที่และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกันด้วยการสังเกต (2) ใช้วิธีการต่างๆ เก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเอกสารและการสัมภาษณ์ (สุภางค์ จันทนวนิช, 2547)
4. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยถอดแถบเสียง การสัมภาษณ์ ลดทอนข้อมูล (data reduction) การจัดระเบียบข้อมูล (data display) นำข้อมูลที่ลดทอนและจัดระเบียบข้อมูลแล้วหาข้อสรุปและตีความ (conclusion display)
5. ทำข้อสรุปการสัมภาษณ์ จากกลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์ เป็นรายเรื่อง และรายประเด็นปัญหาจากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์
6. เขียนรายงานการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ (อรุณ รักธรรม และ ณรงค์ กุลนิเทศ, 2552)

ผลการวิจัย

1. พลังศรัทธาของคณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ

พลังศรัทธาที่สะท้อนผ่านคณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ มีให้เห็นได้อย่างชัดเจน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การสร้างตัวมังกรทอง 2) การฝึกซ้อมท่าทางต่างๆ ที่ใช้ในการแสดง

1.1 การสร้างตัวมังกรทอง ในการสร้างมังกรทองที่เป็นสัตว์เทพเจ้านั้น เกิดจากความศรัทธาที่มีต่อจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ เพราะกระบวนการในการสรรสร้างตัวมังกรที่จะใช้ในการแสดงนั้นมีความยากลำบากที่คณะมังกรจะต้องทุ่มเทแรงกายแรงใจเสียสละเวลาเพื่อมาทำร่วมกัน และทุกคนมาทำด้วยความเต็มใจทุกคนเมื่อเว้นว่างจากภารกิจส่วนตัวหน้าที่การงานจากงานประจำก็มาช่วยกันคนละไม้ละมือ ในการสร้างตัวมังกรนี้จะอาศัยลูกหลานชาวปากน้ำโพที่มีความเลื่อมใสศรัทธาต่อจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพมาช่วยกันในแต่ละปีมาช่วยไม่น้อยกว่า 200 คน ทุกคนทำด้วยใจไม่มีความเขี้ยวขานเป็นพิเศษคู่ได้จากการวาดลวดลาย ระบายสีต่างๆ ทุกคนช่วยกันไม่มีใครเคยทำเป็นมาก่อน แต่เมื่อทำเสร็จแล้วตัวมังกรจะมีความสวยงามมาก ในช่วงแรกๆ ของการทำตัวมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพตัวแรกนั้นใช้เชือกกล้วยมาผูกมัดต่อกัน แล้วเอาผ้ามาเย็บหุ้มตัว ลงลายสีเกล็ดมังกรตัวมังกรยาว 24 เมตร ต่อมาเพิ่มความยาวเป็น 36 เมตร หัวมังกรหัวแรกสานด้วยไม้ไผ่ กระดาษสาลงสีขาวคล้ายหัวจระเข้ หนักประมาณ 15 กก. ปัจจุบันได้พัฒนาส่วนตัวมังกร ใช้โครงไม้ไผ่ทำตัวหุ้มด้วยผ้าหนังเทียมสีทอง ลงลายสีสวยงามกว่าเดิม เพิ่มความยาวเป็น 52 เมตร หัวมังกรใหญ่กว่าเก่าหนัก 25 กก. ส่วนหัวและเขามังกรปิดด้วยทองคำเปลว 100 % ทำให้ดูสวยงามมีคุณค่ากว่าเดิม เป็นหนึ่งเดียวในโลก

ภาพ 1 ผู้เล่นในคณะมังกรทอง กำลังช่วยกันทำตัวมังกรทองที่จะใช้ในการแสดงประจำปี พ.ศ. 2560

1.2 การฝึกซ้อมท่าทางต่างๆ ที่ใช้ในการแสดง ในการแสดงแต่ละครั้งจะใช้ผู้เล่นประมาณ 170-200 คน ท่าทางต่างๆ มีความยากง่ายแตกต่างกัน ซึ่งต้องใช้ความศรัทธาของผู้เล่นแต่ละคนร่วมกัน บางท่าที่ฝึกซ้อมในการใช้แสดงมีอันตรายแต่ทุกคนก็ไม่กลัว บางครั้งต้องซ้อมติดดินจนกว่าจะมีความสวยงาม สำหรับท่าที่ใช้ในการแสดงนั้นมีประมาณ 7 ท่า ได้แก่ ท่าไหว้เจ้า ท่าม้วนกันหอย ท่าทางรอดหัว-ท่าหัวรอดหาง

ท่านอน ขึ้นเสามังกรทะยานฟ้าล่าลูกแก้ว –เล่นพลุกกลางคืน พ่นน้ำกลางวัน มังกรลงน้ำ และทำสะพานน้ำ ดังคำกล่าวของผู้เชิดมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ เช่น

“ผมเล่นลูกแก้วมาจนทุกวันนี้มีหน้าที่ล่อลูกแก้วแล้วก็ขึ้นเสากระบอก เสากระบอกที่ขึ้นจะสูง 12 เมตร ที่เล่นมามีพลาดบ้างแต่ตัวผมเองไม่เคยเป็นอะไร เพราะผมศรัทธาจ้าวพ่อจ้าวแม่ คือจ้าวพ่อจ้าวแม่คุ้มครองเรา” (ธนศักดิ์ ชื่นภิรมย์, 16 กุมภาพันธ์ 2560)

“มาเล่นมังกรเพราะอยากเล่นมันน่าสนใจดี แต่การที่เราอยู่ๆจะมาเล่นก็ยากหน่อยเพราะการที่จะมาเล่นมังกรได้นั้นส่วนหนึ่งใจต้องรักและศรัทธาด้วยจึงจะเล่นได้ใจ ต้องรักจริงๆ ครับ เหนื่อยไหมไม่เหนื่อยนะเพราะใจเรารักในสิ่งนี้เราต้องเลือกที่จะสนุกกับมัน ความเหนื่อยล้ามันก็เต็มไปด้วยความภาคภูมิใจครับ” (พีแฉม, 20 มกราคม 2560)

ภาพ 2 แสดงขึ้นเสามังกรทะยานฟ้าล่าลูกแก้ว –เล่นพลุกกลางคืน พ่นน้ำกลางวัน

ภาพ 3 มังกรลงน้ำเพื่อชำระร่างกายเตรียมกลับสู่สรวงสวรรค์

2. พลังความเชื่อของคณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ

คณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ ในฐานะที่เป็นสื่อกลางของการถ่ายทอดความเชื่อให้ประชาชนชาวปากน้ำโพได้เคารพบูชาเทพเจ้าในประเพณีตรุษจีน จึงต้องมีการทำพิธีกรรมต่างๆ เพื่อความเป็นสิริมงคล ซึ่งพิธีกรรมที่สำคัญได้แก่ พิธีการตัดเสาลูกแก้วเสามังกร พิธีเบิกเนตรมังกรทอง พิธีเขียนแผ่นฮู้ และพิธีการอัญเชิญองค์เทพจ้าว ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน

2.1 พิธีการตัดเสาลูกแก้วเสามังกร เพื่อให้ผู้ที่ต้องขึ้นเสาลูกแก้วและเสามังกรเวลาแสดงในแต่ละครั้ง ได้ขอขมาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์นางไม้ก่อนที่จะคัดเลือกไม้ไผ่ที่มีอายุการใช้งานได้ โดยผ่านความเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีชีวิตแต่อาจจะเป็นสิ่งที่เรามองไม่เห็นได้ด้วยตาเปล่าแต่สิ่งศักดิ์สิทธิ์มีจริงเพราะต้นไม้ไผ่แน่นอนต้องมีนางไม้อาศัยอยู่ตามความเชื่อเป็นผู้คอยดูแลรักษา และการตัดในแต่ละครั้งเป็นการใช้มีดฟันก็จะต้องมาขอขมาก่อน โดยผ่านผู้ที่ขึ้นเสาลูกแก้วและเสามังกรเป็นผู้ที่มาขอขมาด้วยตนเอง

ภาพ 4 การทำพิธีขอขมาก่อนตัดไม้ไผ่ทำเสาลูกแก้วและเสามังกร

2.2 พิธีการเปิดเนตรมังกร เป็นพิธีที่สำคัญของคณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ เพราะเป็นการอันเชิญจ้าวพ่อจ้าวแม่มาทำพิธีเปิดเนตรมังกรเพื่อเป็นสิริมงคล ซึ่งมีการเข้าทรงจากจ้าวพ่อจ้าวแม่ทั้งสามศาล ได้แก่ ศาลจ้าวพ่อปากคลอง ศาลจ้าวพ่อหน้าผา ศาลจ้าวพ่อเทพารักษ์ จ้าวแม่ทับทิม ซึ่งการเปิดตามังกรเพื่อต้องการชุบชีวิตให้มีอิทธิฤทธิ์มีความศักดิ์สิทธิ์ เปิดหูเปิดตา ให้ได้เห็นได้ยินได้ฟัง ขั้นตอนการเปิดตามังกรคือ แล้วแต่ขององค์ท่านอยู่ที่เจ้าพ่อทำส่วนมากจะคล้ายๆ กันจะมีบางองค์ที่จะเอาเลือดไก่หรือเลือดคอกไก่ แล้วเอาเลือดไก่มาทา ส่วนทั่วๆ ไป ก็จะมีพู่กันแล้วก็หมึกแดง จะเอาพู่กันจุ่มที่หมึกแดงแล้วก็เอาไปแต้มที่ตา จมูก ปาก หู หัว และหาง

ภาพ 5 การทำพิธีเบิกเนตรหรือเปิดตามังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ

2.3 พิธีการเขียนฮู้ (กระดาษยันต์) เริ่มต้นการเขียนฮู้ (กระดาษยันต์) ประมาณปี พ.ศ.2464 ชุมชนชาวบ้านปากน้ำโพ ซึ่งอยู่บริเวณศาลจ้าวพ่อเทพารักษ์-จ้าวแม่ทับทิม (แควใหญ่) ได้เกิดโรคทำ (อหิวาตกโรค) หรือโรคท้องร่วง ระบาดไปทั่วทุกระแหง ผู้คนเจ็บป่วยล้มตายเป็นจำนวนมากหมดทางที่แพทย์จะเยียวยาได้ ที่พึ่งทางใจสุดท้ายของชาวบ้าน คือ การเชิญเจ้าเข้าทรง ด้วยการเขียนฮู้ (กระดาษยันต์) แล้วนำมาเผาไฟใส่น้ำดื่มกิน ปรากฏเป็นที่อัศจรรย์ ผู้ที่ดื่มกินน้ำมนต์ได้หายจากโรคร้ายเป็นปลิดทิ้ง จากนั้นชาวบ้านจึงพร้อมใจกันอัญเชิญองค์จ้าวพ่อจ้าวแม่ทุกพระองค์ ออกแห่งเฉลิมฉลองไปทั่วชุมชนและขยายไปทั่วเมืองเป็นที่เลื่องลือและกล่าวขานถึงความศักดิ์สิทธิ์ขององค์จ้าวพ่อจ้าวแม่ไปทั่วประเทศ แผ่นฮู้เปรียบเสมือนจ้าวที่คอยดูแลรักษาคณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ และชาวบ้านปากน้ำโพ ฮู้ที่เขียนลงในกระดาษมีหลายสี แต่ละสีแสดงถึงความเชื่อในแต่ละด้าน เช่น ฮู้สีขาว ให้พกติดตัวหรือเก็บไว้บูชา ช่วยในเรื่องการป้องกันภัย สีเหลืองและสีเขียว ไว้เผาขงเป็นน้ำชาดื่ม หรือเผาผสมน้ำเปล่าดื่ม ช่วยในเรื่องรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ให้บรรเทาและหายป่วยได้ ฮู้เตี้ยเที่ยงซีกอง ช่วยในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นป้องกันภัยจากภูติผีปิศาจ รักษาโรคต่างๆ ช่วยปกป้องรักษาเวลาเดินทางไกล

ภาพ 6 การทำพิธีเขียนแผ่นผู้จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ และแผ่นผู้

สำหรับผู้ที่ติดที่หัวและหางมังกรทองเวลาจะแสดง เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการปกป้องอันตราย
ต่างๆ ในระหว่างที่มีการแสดงให้กับคณะมังกรทอง และเป็นการทำให้มังกรทองมีความศักดิ์สิทธิ์มีชีวิต

ภาพ 7 แผ่นผู้ติดที่หัวและหางมังกรทอง

พิธีอัญเชิญองค์จ้าวพ่อ องค์เตี้ยเที่ยงซือกงและกระถางรูปชั้นจวนสวยเอี่ยมยังศาลเจ้าแม่หน้าผา
เพื่อความเป็นสิริมงคลในการซ้อมมังกรทองที่จะแสดงในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ เป็นประจำทุกปี

ภาพ 8 การอัญเชิญองค์เตี้ยเที่ยงซือกงและกระถางรูปปั้นจวนส่วยเอี้ย

เวลาเชิญเจ้าออกไปบางครั้งมีสิ่งไม่ดี ภูตผีปีศาจ ฯลฯ ติดตามเจ้ามาก็ต้องทำพิธีเดินข้ามไฟ เพื่อให้เจ้าและสิ่งของต่างๆ สะอาดก่อนเข้าศาลก็เป็นการชะล้างสิ่งไม่ดี เพราะสิ่งไม่ดี ภูตผีปีศาจ จะกลัวไฟ

ภาพ 9 การทำพิธีเดินข้ามไฟ

สรุปและอภิปรายผล

ความศรัทธาของคณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ

จากผลการวิจัยจะเห็นว่าคณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ เป็นตัวแทนของชาวปากน้ำโพที่เสียสละทุ่มเทแรงกายแรงใจเพื่อต้องการนำความเอาความศักดิ์สิทธิ์ ความศรัทธาที่มีต่อจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ ผ่านตัวมังกรทองที่ทุกคนเชื่อว่าเป็นสัตว์เทพเจ้าที่อยู่บนสรวงสวรรค์ มาให้ชาวปากน้ำโพได้เคารพสักการะในประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่เป็นประจำทุกปี ในการริเริ่มที่นำเอามังกรมาร่วมในขบวนแห่ฯ ต้องการเพิ่มสีสันให้สวยงามดึงดูดนักท่องเที่ยว แต่กระบวนการสร้างสรรค์ตัวมังกรที่จะใช้ในการแสดงนั้นมีความยากลำบากที่คณะมังกรจะต้องทุ่มเทแรงกายแรงใจเสียสละเวลาเพื่อมาทำร่วมกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าบรรดาชาวคณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ทุกคนที่มาร่วมกันทำตัวมังกรนี้ด้วยความเต็มใจทุกคนเมื่อว่างจากภารกิจส่วนตัว หน้าที่การงาน จากงานประจำก็มาช่วยกันคนละไม้ละมือ โดยดูได้จากการวาดลวดลายระบายสีต่างๆ ทุกคนช่วยกันไม่มีใครทำเป็นมาก่อนซึ่งตัวมังกรที่ออกมาแล้วนั้นจะมีความสวยงาม ซึ่งจากที่กล่าวมาจะบ่งบอกได้ว่าเกิดจากความศรัทธาที่บุคคลนั้นๆ มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพในที่นี้ก็คือประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ที่ทุกคนเคารพบูชาจึงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของทุกคนในคณะมังกรทองฯ เมื่อถึงเวลาที่จะมารวมตัวกันช่วยกันทำคนละไม้ละมือ เมื่อเสร็จสิ้นประเพณีก็แยกย้ายกันไปประกอบอาชีพ เวลาว่างก็จะมารวมตัวกันเป็นเช่นนี้ตลอดมาอย่างยาวนานกว่า 50 ปี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ (2554 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาการสืบทอดความเป็นจีน (ผ่านการทำความเข้าใจในความหมายและสัญลักษณ์ทางศาสนา) ของคนจีนสู่ลูกหลานในสังคมไทย ที่พบว่าลูกหลานคนจีนในปัจจุบันมีความเชื่อความศรัทธาในเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และมีการสืบทอดประเพณีขนบธรรมเนียมจีน เช่น ไหว้เจ้าตรุษจีน สารทจีน เป็นต้น

การรวมกลุ่มกันของคณะมังกรทองฯ ในสมัยก่อนนั้นตอนคิดตัวผู้เล่นจะมีเด็กหนุ่มๆ มามากมาย บางคนก็สมหวังบางคนก็ผิดหวังที่ไม่ได้เล่นในปีนั้นๆ พวกเขาเหล่านั้นมาด้วยใจรักไม่มีใครบังคับมา ซึ่งภาพเก่าๆ แบบสมัยก่อนยังคงมีอยู่เมื่อกาลเวลาผ่านไปย่อมมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแม้แต่คณะมังกรทองฯ ก็เช่นกันแต่ก็ยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของชาวปากน้ำโพ ไม่ว่าจะกี่เดือนกี่ปีก็ตามยังคงเป็นเช่นเดิม สิ่งเหล่านี้เรียกว่า “ความศรัทธา”

ดังคำกล่าวของคณะผู้จัดมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพที่สะท้อนให้เห็นพลังศรัทธา เช่น

“ทุกวันนี้ศรัทธามังกรศักดิ์สิทธิ์ คือ ศักดิ์สิทธิ์จริงๆ มันอยู่ที่ตัวบุคคลนะแล้วแต่จะเชื่อ เวลาซ้อมไม่มีเวลาเล่นจริงเหมือนมีชีวิต พาคนเข็ดไปเองคนเข็ดเวลาสอนไม่ได้ไปในแฉนี้แต่เวลาเข็ดจริงเหมือนเป็นไปตามตัวมังกรคนอื่นเห็นแล้วมันสวยดูแล้วเหมือนมีชีวิตไม่ว่าจะไปแสดงงานในงานไหนถ้าได้ออกไป จะไปออกงานที่ว่าใครจะมารับเชิญไปแห่เจ้าแต่ละที่เราก็ต้องไปไหว้เจ้าเชิญเจ้าที่ศาลเจ้าปากคลองทุกครั้งไป คือ ความศักดิ์สิทธิ์ความศรัทธาไปไหนมาไหนก็ไม่มียันตราย ความเชื่อของป้าเล็กเองว่าเราช่วยเจ้ามาตลอดทุกวันนี้ ได้อยู่ดีกินดีทุกวันนี้เพราะเราทำให้เจ้ามาตลอด” (ป้าเล็ก, 23 ธันวาคม 2559)

“เล่นม้งกรไม่เคยเหนื่อยสนุกดี รู้สึกผูกพันกับม้งกร แล้วก็ศรัทธาอยู่ที่ใจก็จะเล่นไปตลอดจนกว่าจะเล่นไม่ไหว การแบ่งเวลาซ่อมผมก็ทำงานเข้ามิดอยู่แล้วตอนเย็นก็วิ่งมาซ่อมก็คลุกคลีกับม้งกรมาเจอพวกเพื่อน อย่างเราก็มีหน้าที่การงานแล้ว มันก็ส่วนงานของตรงนั้นแต่การเชิดม้งกรใจมันพามาเล่นมานานแล้ว คลุกคลีกับม้งกรตั้งแต่เด็กนานกว่า 20 ปี มาแล้ว เริ่มเล่นตั้งแต่พ่อเสียไปผมก็เล่นต่อก็ซึมซับมาตั้งแต่เด็กอยู่ในสายเลือด” (จตุพงษ์ อินชู, 16 กุมภาพันธ์ 2560)

“ผมเล่นลูกแก้วมาจนทุกวันนี้มีหน้าที่ล่อลูกแก้วแล้วก็ขึ้นเสากระบอก เสากระบอกที่ขึ้นจะสูง 12 เมตร ที่เล่นมามีผิผิวลาดบ้างแต่ตัวผมเองไม่เคยเป็นไร เพราะผมศรัทธาจ้าวพ่อจ้าวแม่ คือจ้าวพ่อจ้าวแม่คุ้มครองเรา บางคนถามผมว่ามาเล่นเพื่อหรือไม่ผมตอบเลยว่าไม่เคยเพื่อเพราะพวกเราทุกคนสามัคคีกันบางคนที่มาเล่นเขาก็มีงานทำพวกข้าราชการก็มี ผมจะเล่นไปจนกว่าจะวิ่งไม่ไหวเรายังมีเรื่องมีกำลังอยู่ก็เล่นไปเรื่อยๆ คือใจมันมาทางนี้ มาเล่นมาเชิดไม่เคยหวังอะไรตอบแทนเพราะมันเป็นงานประเพณีของบ้านเรา จังหวัดเรา เขามีเบี้ยเลี้ยงให้มื่ออะไรให้เราไม่ต้องไปพูดถึงตรงนั้น เรามาเล่นเพราะความศรัทธาต่อองค์จ้าวพ่อ-จ้าวแม่ได้บุญกลับมาด้วย เวลาว่างก็มารวมกลุ่มสนุกดี ผมทำงานขับรถให้ (สจ.) ถ้าอย่างมีงานแท้ก็ลาเจ้านายมาเขารู้ว่าเรามาเล่นม้งกร เราเล่นมาตั้งแต่เด็กตอนนี้จะเริ่มฝึกน้องๆ แต่ขึ้นเสาเราต้องมีการทดสอบตัวน้องด้วยเพราะเสาสูงบางทีเขาไม่เคยปีนเราก็ต้องทดสอบความกล้า แต่เด็กก็กลัวนะเพราะมันสูงแต่เราก็บอกน้องว่าไม่ต้องกลัวอะไรเวลาเราขึ้นไปเรามีจ้าวพ่อจ้าวแม่คุ้มครองเราอยู่ คือศรัทธาตรงนี้อยู่” (ธนศักดิ์ ชื่นภิมมัย, 16 กุมภาพันธ์ 2560)

“เล่นม้งกรเพราะความศรัทธาครับ ส่วนความเชื่อผมก็เชื่อว่ามีจริงถามว่าเหนื่อยไหมผมก็บอกว่าเหนื่อยครับแต่ไม่เบื่อ ผมแบ่งเวลาอย่างตอนเช้าไปเรียน ตกเย็นก็มาซ่อม มาเล่นม้งกรนานแล้วเล่นมาหลายปีแล้วครับ” (น้องภูมิ, 17 มกราคม 2560)

“เล่นม้งกรเพราะรู้สึกศรัทธารู้สึกเป็นตำนานดี ไม่เหนื่อยครับแต่แรกๆ มันก็เหนื่อยบ้าง ไม่เบื่อครับ แบ่งเวลาอย่างไรตอนเช้าก็ไปเรียน ตกเย็นก็กลับบ้านดึกๆ มาซ่อม” (น้องนิว, 17 มกราคม 2560)

“เล่นม้งกรเพราะเรารู้สึกศรัทธา ทุกอย่างเกิดขึ้นจากการศรัทธาความร่วมมือร่วมใจของคนในตราดส่วนใหญ่ก็หัดจากเด็กตัวเล็กๆ ที่มานั่งดูเห็นว่าอยากเล่นก็เอามาหัดเล่น เด็กๆ นี่ก็มืองแงบ้างแต่เราก็บอกก็สอน มาอยู่ด้วยกันต้องรักกัน ให้ตั้งใจฝึกซ้อมเราอยู่แบบพี่น้องกัน” (พชรพล วิสุทธากุล, 18 มกราคม 2560)

“เล่นม้งกรก็เพราะความศรัทธาต่อจ้าวพ่อจ้าวแม่ครับ มาเล่นม้งกรก็ต้องมีเหนื่อยบ้างแต่ก็สนุกมาก เพื่อนเหมือนพวกเรามาเล่นกันมากกว่าครับแบ่งเวลายังไงเช้าก็เรียนพอถึงเวลาซ่อมก็ซ่อม” (เป้, 18 มกราคม 2560)

ความเชื่อของคณะม้งกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ

เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่างๆ ที่คณะม้งกรทองฯ ต้องเป็นตัวเชื่อมระหว่างประชาชนชาวปากน้ำโพกับความเชื่อในเรื่องของเทพเจ้าที่คอยปกป้องรักษาพวกเขา จะพบว่าเมื่อคณะม้งกรทองฯ ได้สร้างตัวม้งกรที่เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นสิริมงคลขึ้นมาแล้วจำเป็นอย่างยั้งที่ต้องทำให้ม้งกรมี

ชีวิตมีจิตวิญญาณที่แผ่กระจายปกป้องทั่วตลาดปากน้ำโพ ซึ่งจะได้ตั้งแต่การเบิกเนตรหรือเปิดตามังกร ด้วยการติดแผ่นยันต์ (ฮู้) ที่เทพเจ้าได้เขียนขึ้นที่บริเวณทางและหัวมังกรทองฯ ชาวปากน้ำโพเชื่อว่าประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพเป็นพิธีกรรมที่มีความศักดิ์สิทธิ์ บรรดาห้างร้านต่างๆ ที่ประกอบกิจการในตลาดปากน้ำโพ หน่วยงานราชการ จะต้องตั้งโต๊ะไหว้เพื่อให้มังกรทองได้เข้ามาเยี่ยมเข้ามาให้พรเพื่อความเป็นสิริมงคล แม้แต่บรรดาประชาชนที่มาเที่ยวชมในขบวนแห่ไม่ว่าจะเป็นทั้งกลางวันหรือกลางคืนต่างก็อยากเข้าไปใกล้มังกรทอง เอาเงินมาใส่ปากมาติดหัวมังกร เอาหัวมังกรกลับไปไว้บูชาที่บ้าน ในขบวนแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่จะมีการแสดงพ่นน้ำ น้ำที่พ่นก็จะเป็นน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ บรรดาประชาชนที่มาเที่ยวชมก็ได้รับน้ำมนต์ไปด้วยและอีกอย่างเป็นการประพรมน้ำมนต์ทั่วทั้งตลาดปากน้ำโพ จะเห็นได้ว่าคณะมังกรทองฯ เป็นผู้ที่น่าสงสารเชื่อต่างๆ เหล่านี้ไปยังชาวปากน้ำโพซึ่งบรรดาความเชื่อต่างๆ นั้นคณะมังกรทองฯ มีความเชื่อในเรื่องของเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ มากมาย เช่น แม้แต่การตัดไม้ไผ่มาใช้ในการแห่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการทำพิธีขอขมาสิ่งทวยก่อนที่จะตัดเอามาใช้ มีการทำพิธีก่อนทุกครั้งที่จะขึ้นโดยเอาแผ่นฮู้มาติดก่อนทุกครั้งเพื่อเป็นการคุ้มครองไม่ให้มีอันตรายระหว่างทำการแสดง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นรินทร์ คำนวนสวัสดิ์ (2553 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิตถิความเชื่อเรื่องลำผีฟ้าของชุมชนตำบลคำแมด อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น พบว่าการลำผีฟ้าเป็นความเชื่อโบราณที่เกี่ยวกับการรักษาโรค มีความเชื่อว่าผีฟ้าช่วยชีวิตและให้ชีวิตใหม่ เป็นการรักษาทางจิตใจเป็นทางเลือกสุดท้ายในการรักษาโรค เช่นเดียวกับความเชื่อเรื่องแผ่นฮู้ที่ช่วยรักษาอหิวาตกโรค

ในประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ จะมีการสร้างศาลเจ้าจำลองที่ริมน้ำเจ้าพระยาฝั่งตลาดเพื่อให้ประชาชนได้เคารพสักการบูชา เพื่อความเป็นสิริมงคล มีพิธีกรรมการแก่ง ไหว้เทพเจ้าที่มีอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ ในความเชื่อเหล่านี้เองที่คณะมังกรทองฯ เป็นผู้สืบสานถ่ายทอดให้กับประชาชนชาวปากน้ำโพเชื่อในความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญรุ่งเรือง ความโชคลาภ ฯลฯ

ดังคำกล่าวของคณะผู้เข้มังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อ เช่น

“ความเชื่อที่ว่าทำตัวมังกรเสร็จใหม่แล้วต้องเปิดตาเพื่อความเป็นสิริมงคลเวลามังกรเข้าบ้านไหนก็จะให้โชคลาภ เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขเขาเชื่อกันว่าอย่างนั้น” (สุรัช วิสุทธากุล (ป้าค่าย), 21 ธันวาคม 2559)

“ป่าเล็กเองไปขึ้นเสา คือเช็ดบนยอดเสาเช็ดหัว ตกลงมายังเล่นใหม่ได้คือทุกวันนี้เชื่อในตัวมังกรเราศักดิ์สิทธิ์ คือศักดิ์สิทธิ์จริงๆ มันอยู่ที่ตัวบุคคลนะแล้วแต่ความเชื่อ” (เล็ก ขจรกสิรัตน์, 21 ธันวาคม 2559)

“พี่จำไม่ได้ว่าปีไหนแต่เขาเล่ากันมาว่ามีอยู่ปีหนึ่งเล่นมังกรเป็นคู่มังกรเงินกับมังกรทองแต่จ้าวไม่ให้เล่นมังกรคู่เพราะทำให้เกิดความยุ่งยากหลายอย่าง เพราะว่าบางทีเข้าไปตามบ้านมังกรเงินเข้า มังกรทองไม่ได้เข้าพร้อมกันไม่ได้บางทีแต่ความเชื่อคือต้องเข้าคู่ทั้งมังกรเงินและมังกรทองต้องเข้าไปพร้อมกันเพื่อสร้างความเป็นสิริมงคลและโชคลาภให้แก่ผู้พบเห็นและบ้านที่มังกรได้เข้าไป” (ธนศักดิ์ ชื่นภิรมย์, 23 ธันวาคม 2559)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1. ประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ เป็นประเพณีที่มีความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อและพลังศรัทธา ซึ่งคณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ ได้ร่วมถ่ายทอดถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมามากกว่า 50 ปี มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ไว้เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ทำการศึกษาและค้นคว้าต่อไป
2. ควรจัดทำแผนพับเกี่ยวกับประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ เผยแพร่ให้ทั่วถึง
3. ควรนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปจัดทำเป็นหนังสือเพื่อเผยแพร่ประเพณีดังกล่าวให้กับคนทั่วไป ได้ศึกษา
4. ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเผยแพร่ประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ เป็นการประชาสัมพันธ์อีกทางหนึ่ง
5. สำหรับผู้ที่สนใจที่จะติดต่อคณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ ไปแสดงในโอกาสต่างๆ นั้น สามารถติดต่อได้โดยตรงที่ จ.60/62 ถ.ดาวดึงส์ (มาตุลี ซ.13) อ.เมือง จ.นครสวรรค์ โทรศัพท์ 085-2673329, 081-2802689 (เสียค่า)

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเจาะลึกถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพกับวิถีชีวิตของชาวปากน้ำโพ
2. ควรศึกษาถึงแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ

เอกสารอ้างอิง

- ภิญโญ นิโรจน์. (2555). *เล่าขานตรุษจีนปากน้ำโพ*. สำนักงานศิลปวัฒนธรรม. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- นรินทร์ คำนวนสวัสด์. (2553). *ความเชื่อเรื่องลำผีฟ้าของชุมชนตำบลคำแมด อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ. (2554). *การสืบทอดความเป็นจีน (ผ่านการทำความเข้าใจในความหมายและสัญลักษณ์ทางศาสนา) ของคนจีนสู่ลูกหลานในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2547). *วิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคตกาล*. กรุงเทพฯ: สามลดา.

สุชาติ แสงทอง, สุภาวรรณ วงศ์คำจันทร์, ทศนีพร วิศาลสุวรรณกร, และพงษ์ศักดิ์ ศิริโสม. (2559). 100 ปี
วิถีปากน้ำโพ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของจังหวัดนครสวรรค์. ปัตตานี: สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
กัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

สุภางค์ จันทวานิช. (2547). วิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรัชย์ วิสุทธากุล. (2559). ศตวรรษแห่งศรัทธาตรุษจีน 100 ปี สืบสารประเพณีแห่งจ้าวพ่อ-จ้าวแม่ปากน้ำโพ.
นครสวรรค์: วิสุทธิการพิมพ์.

สุพงษ์ โสชนะเสถียร. (2545). หลักและทฤษฎีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: ประสิทธิ์ภัณฑ์เอนด์
พรินติ้ง.

เสรี ชาเลลา. (2545). กลุ่มชาติพันธุ์วัฒนธรรมและประเพณีจังหวัดนครสวรรค์ ชนกลุ่มน้อยไทย.
นครสวรรค์: สวรรค์วิถีการพิมพ์.

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2550). วิถีจีน-ไทยในสังคมสยาม. กรุงเทพฯ: มติชน.

อรุณ รักธรรม และณรงค์ กุลนิเทศ. (2552). เอกสารประกอบคำบรรยายการวิจัยเชิงคุณภาพ. โครงการ
ปรัชญาบัณฑิตการบริหารการพัฒนา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

การสัมภาษณ์คณะมังกรทองจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ ประกอบด้วย

- 1.สุรัชย์ วิสุทธากุล (ป้าค่าย) เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2559
- 2.เล็ก ขจรกสิรัตน์ (ป้าเล็ก) เมื่อวันที่ 21 และ 23 ธันวาคม 2559
- 3.ธนศักดิ์ ชื่นภิมมัย (พี่ฟุด) เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2559 และวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2560
- 4.พชรพล วิสุทธากุล (พี่เก่า) เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2560
- 5.จตุพงษ์ อินชู เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2560
- 6.พี่แป้ เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2560
- 7.น้องนิว เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2560
- 8.น้องภูมิ เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2560
- 9.พี่แซม เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2560